CRITERII DE EVALUARE A TEZELOR DE DOCTORAT

Anca ROZOREA*

Abstract

In the article are presented research work carried out under the project POSDRU „The innovation and the development of doctoral curriculum from the perspective of training and assessment of research competences; correlations with the mechanisms of quality assurance” (Contract: POSDRU/1.5/V21/VGV/36046), in order to design and validation of criteria for evaluation of Doctoral Theses.

A cross-check of the results obtained enabled the achievement of Grid for assessment of Doctoral Thesis, synthetic and operational tool, that can contribute to the theoretical and conceptual unity for the evaluation of the Doctoral Thesis and for increase its objectivity degree.

Cuvinte cheie: reforma Școlii Doctorale, Teză de Doctorat, criterii de evaluare

Permanența procesului de reformă în educație implică și **reformarea studiilor doctorale, doctoratul reprezentând**, pentru cele mai multe țări din Europa, **ciclul trei de învățământ superior** (în conformitate cu Procesul Bologna), „postgraduate education” sau „research training”, finalizat prin diplomă de educație opțională, recunoscută internațional, care certifică o calificare profesională superioară pe piața muncii, în cercetare și în lumea academică.

Pe coordonate istorice, doctoratul s-a născut în universitățile europene medievale, el certificând dreptul de predare în universitate; în aceste universități, titlul a fost mai întâi conferit numai în filosofie, fiind o recunoaștere a dreptului de a fi „profesor de filosofie”.

Denumirea latină originală era de „Philosophiae Doctor” (PhD), denumire consacrată ulterior, mai ales în țările anglo-saxone, și pentru alte discipline.

Doctoratul modern a apărut în Germania secolului al XIX-lea, prin concepția lui Wilhelm von Humboldt despre universitate, unde a fost consacrat, către sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, răspândindu-se nu numai în țările nord-americane, ci în aproape toate universitățile europene, pentru a deveni, apoi, eminemente european (de exemplu, primul doctorat modern este introdus în Marea Britanie, în 1917 de către Universitatea din Oxford; primul doctorat din România este susținut în

* Anca ROZOREA is an associate professor PhD at the Faculty of Psychology and Sciences of Education, University of Bucharest. E-mail: anca_rozorea@yahoo.com.

iunie 1905 de Ion Petrovici, la Universitatea din București, cu tema „Paralelismul psiho-fizic“.

După anul 2000, doctoratul european s-a afirmat ca domeniu al prospectării și schimbării permanente, titlul de „doctor în...” fiind cea mai înaltă calificare academică pe care o universitate o poate conferi, iar doctoratul, al treilea și ultimul ciclu de studii universitare.

Având exemplul SUA și al Japoniei în producerea de doctorate academice și vocaționale, Europa devine tot mai competitivă pe plan mondial, mai ales ca urmare a influenței Procesului Bologna, prin:

- mărirea potențialului universităților de a accentua cercetarea axată pe excelență și inovație
- producerea unui Spațiu European al Învățământului Superior care să elaboreze un cadru general de calificări, compatibile și comparabile pe plan european și extra european
- producerea unui Spațiu European al Cercetării inter, multi și transdisciplinare, care să includă și să valorifice diversitatea și mobilitatea interculturală în știință, cercetare și practică
- pregătirea de specialiști, cercetători și creatori, în toate domeniile, capabili să poată da răspuns la toate provocările societății bazate pe cunoaștere, dezvoltare, schimbare, precum și la toate problemele existenței umane
- dezvoltarea unor relații cât mai strânse și armonioase între învățare, cercetare și inovare socială, cognitivă sau tehnologică, între cercetarea academică și cerințele unei economii a informației, cunoașterii și inovației
- dezvoltarea potențialului antreprenorial al conducătorilor de doctorat, care să treacă dincolo de atragerea de cât mai mulți doctoranzi, eventual cu taxe, spre valorificarea cunoașterii și expertizei în acțiuni de transfer cognitiv și tehnologic.
- formarea doctoranzilor atât în spiritul competențelor academice, cât și al performării unor competențe manageriale, de comunicare și de orientare către economia reală.

În **Comunicatul Bergen** (mai 2005) al miniștrilor responsabili de învățământul superior din țările membre ale Procesului Bologna, doctoratul este instituit ca acel ciclu universitar care se realizează în forma „învățării prin cercetare” după ciclul de masterat.

Se relevă importanța doctoratului pentru reforma în educație, dar și faptul că progresul cunoașterii, prin cercetarea originală, reprezintă componenta cheie a doctoratului și se fac recomandări privind dezvoltarea de programe doctorale structurate și interdisciplinare, cu evaluări transparente și cu o durată medie de 3-4 ani de studiu full time, care să formeze abilități transferabile, adaptate la noile nevoi ale pieței muncii; de asemenea, în acest document este

stabilit și **Cadrul European de Calificări în Învățământul Superior**; în acest sens, „calificările de nivel doctoral trebuie să fie pe deplin aliniate cu cadrul general al calificărilor din Aria Europeană a Învățământului Superior (European Higher Education Area – EHEA), folosind o abordare orientată spre rezultat. Componenta centrală a pregătirii doctorale constă în avansul cunoașterii prin cercetare originală“.

Pe planul educației universitare, datorită orientării tot mai pregnante a dezvoltării sociale către realizarea unei economii bazate pe transferuri cognitive și de inovații tehnologice, a apărut necesitatea creșterii numărului de inovatori și de „manageri ai cunoașterii“ (clasicii „doctori în științe“).

Noile politici universitare și ale cercetării consideră doctoratul o referință esențială pentru creșterea competitivității cercetării și a impactului acesteia asupra dezvoltării economice și culturale.

Prin **Comunicatul Londra (2007)** se lansează o nouă viziune referitoare la evoluția studiilor doctorale, accentuându-se nevoia de a îmbunătăți statusul, finanțarea și oportunitățile de carieră ale tânărului cercetător, de a dezvolta strategii și politici educaționale care să includă în mod explicit programele doctorale de asigurare a calității, conform Registrului European al Asigurării Calității pentru Învățământul Superior.

Cele 10 Principii Salzburg din documentul elaborat de EUA - European University Association (Salzburg, 2007) au contribuit la realizarea unei viziuni comprehensive, consensuale și unitare asupra doctoratului.

Comunicatul Leuven (2009) accentuează imperativul educației de a promova inovația și creativitatea în societate și de a forma specialiști cu competențe pentru cariera academică și de cercetare.

Descriptorii Dublin pentru programele doctorale, folosiți la nivel național și instituțional pentru armonizarea celor 3 cicluri ale învățământului superior, corelați cu rezultatele proiectului **Tuning Education Structures in Europe**, demarat în anul 2000 sub egida Programului Lifelong Learning al Comisiei Europene și axat pe identificarea corespondențelor între diverse arii de cunoaștere (discipline), au contribuit la articularea obiectivelor Procesului Bologna cu cele din Strategia Lisabona.

Eforturile Uniunii și Comisiei Europene în domeniul impulsionării dezvoltării Spațiului European al Cercetării s-au finalizat printr-o serie de documente și programe importante pentru reformarea educației doctorale (European Charter for Researchers and the Code of Conduct for the Recruitment of Researchers, 2005, The European research Area: New Perspectives. Green paper, EC, 2007, Programul Erasmus Mundus II, axat pe programe doctorale (2009-2013), The European Research Framework Programme).

Doctoratul trebuie să satisfacă coordonatele educației pentru excelență, ale diversității, ale exigențelor societății cunoașterii, ale educației permanente, ale eficienței pe piața muncii, ale centrării pe student și pe dezvoltarea sa

personală, la imperativele cercetării interdisciplinare, transdisciplinare, fără a elimina ultra specializarea și cooperarea.

Principiile și direcțiile generale nu trebuie să excludă, însă, nici dezideratele și tendințele specifice ale reformei naționale concrete a studiilor doctorale.

Tendințe generale privind organizarea doctoratului	Tendințe specifice privind organizarea doctoratului
<ul style="list-style-type: none"> • Nevoia de colaborare în contextul globalizării lumii, pe toate planurile, generează și necesitatea consensului în dezvoltarea studiilor doctorale (aspecte conceptuale, direcții de evoluție aspecte formale, aspecte instituționale etc.) • Creșterea, dar și diversificarea numărului de doctorate, realizate ca răspunsuri comparabile la diversitatea problemelor cognitive și epistemologice ale societății actuale • Doctoratul nu mai este considerat doar o opțiune personală de continuare a studiilor academice, el devenind o experiență profesională care implică programe doctorale structurate și bine definite care includ și consilierea și ghidarea în carieră, inclusiv pentru cea de cercetare • Conform Procesului Bologna, a fost inclus în învățământul superior și ciclul 4 sau stagiul post doctoral (existent, de altfel, în SUA încă din 1919 prin programul „National Research Fellowship Program” de către National Research Council, prin intermediul Fundației Rockefeller • Reforma învățământului superior 	<ul style="list-style-type: none"> • Studii doctorale mai concentrate în anumite centre puternice de cercetare și mai focusate pe teme actuale de interes pentru societatea cunoașterii • Reducerea și uniformizarea duratei medii a studiilor de la admitere la obținerea titlului de doctor (3-4 ani full time) • Adoptarea practicilor de supervizare multiplă (tutoriat sau co-tutoriat/co-tutelă) cu supervizori din instituții diferite și dezvoltarea continuă a abilităților profesionale a cadrelor didactice (conducători, evaluatori, supervizori de doctorat) • În condițiile multitudinii și diversificării doctoratelor și sub imperativul calității este nevoie de oferirea de servicii și facilități oferite studenților (planuri de dezvoltare personală pentru candidații la doctorat – ca formă de ghidare a carierei, monitorizarea pattern-urilor de carieră ale absolvenților – ca instrumente de analiză a eficienței și relevanței ofertei educaționale (tracking mechanisms), utilizarea unui Research Student Log. http://www.ucl.ac.uk/) – ca instrument de evaluare a calității programelor oferite, folosirea unei platforme web pentru studenți – ca

presupune **continuarea și armonizarea între cicluri** (studii de licență, master, doctorat, post doctorat)

- **Realizarea unei noi „culturi a reglementării“** (o educație și o pregătire pentru cercetare mai structurată prin programe disciplinare interdisciplinare sau prin școli graduale” (B. Kehm, 2004)
- **Cooperare și competiție („coop-tition“)** la nivelul studiilor doctorale în contextul mobilității internaționale generate de noile structuri Bologna (schimburi între profesori și studenți, consorții și rețele bazate pe proximitate geografică și tematică, grade comune acordate de una sau mai multe universități din diferite țări, internaționalizarea doctoratului și Doctoratul Europaeus etc.)
- **Monitorizarea și controlul calității programelor și componentelor de cercetare și adaptarea lor la nevoile studentului și ale pieții**
- **Accent pe dimensiunea socială a accesului la educația doctorală și eliminarea discriminării** pe considerente de rasă, clasă, etnie, gen, status social, dizabilitate, vârstă etc.
- **Promovarea programelor și studiilor doctorale la nivel național și internațional**

un instrument de comunicare între candidați și supervizori, între candidați și comunitatea științifică (<http://www.jyu.fi/en/>) etc.

- **Conferirea unor atribuții intercorelate doctorandului: student, cercetător, angajat**
- **Multidisciplinaritate – interdisciplinaritate – transdisciplinaritate în educația doctorală**
- **Accent pe dezvoltarea prin studiile doctorale a abilităților transferabile:** învățare și perfecționare continuă (life long learning), comunicare academică, abilități antreprenoriale, capacitate de lucru în echipă etc.
- **Utilizarea de metode de predare și cercetare creative, moderne, flexibile, adaptate profilului doctoratului și cerințelor pieței**

Au fost concepute și testate **noi forme de doctorat** (doctorat de cercetare, doctorat profesional, doctorat industrial, doctorat în educație, doctorat ca urmare a unor publicații), noi programe de studii doctorale, diverse formule de finanțare, noi modalități de evaluare sau noi forme de cooperare.

Conceptul de „Școală doctorală” în România, gândit după modelul din SUA, se referă la o comunitate de profesori și studenți doctoranzi, implicați în activități didactice și de cercetare pe un domeniu de interes, producând învățare prin cercetare; acest concept a fost instituit în România prin Hotărârea de Guvern nr. 567 din 2005, în care, însă, nu apare explicit, ea stipulând instituirea „programelor de studii universitare” (partea didactică) și a „programelor de cercetare” (partea de cercetare), în cadrul unei Instituții Organizatoare de Studii Universitare de Doctorat (IOSUD) și stabilind condițiile organizării studiilor universitare de doctorat din România în „Școlii doctorale”.

Aspectul cel mai important, care rezultă din „principiile de la Salzburg” privind doctoratul european, din Comunicatul de la Bergen, din documentele EUA, care s-au cristalizat și în constituirea la nivel continental a unui „Council for Doctoral Education”, dar și din politicile naționale referitoare la doctorat, inclusiv în România, rezidă în **inițierea unor reforme de amploare ale sistemelor doctorale.**

Paradigma actuală asupra studiilor doctorale accentuează dimensiunea socială a acestora, centrarea lor pe multidisciplinaritate, interdisciplinaritate, transdisciplinaritate, pe dezvoltarea de abilități competitive și transferabile, pe învățare și perfecționare continuă, pe comunicare interpersonală, pe dezvoltarea de programe de colaborare creative, flexibile, adaptate opțiunii și profilului doctorandului, precum și cerințelor pieții muncii, necesității fluxului de cercetători și deschiderii internaționale.

Trebuie remarcată, de asemenea, **emergența unei diversități de tipuri de doctorat:** doctoratul tradițional (traditional phd), doctoratul prin publicare (PhD by publication), doctoratul de rută nouă (new route PhD), doctoratul

profesional (professional doctorate), doctoratul de cercetare (PhD), doctoratul în educație (EdD), doctoratul bazat pe practică (practice-based doctorate), toate contribuind la corelarea studiilor academice cu cercetarea și cu aplicația practică și stimulând astfel mobilitatea ocupațională.

În conformitate cu Agenda Lisabona privind învățământul superior, **doctoratul are la bază învățarea prin cercetare și parteneriatul în domeniul metodologiei și al conținutului cercetării științifice, materializat în calitatea Tezei de Doctorat.**

Teza de doctorat reprezintă, în egală măsură, un „vârf” între producțiile științifice, un document bogat în informații originale, un demers academic și de cercetare, pentru obținerea unui grad postuniversitar superior.

În unele studii apărute în ultimul timp, consacrate analizei și reformării Școlii Doctorale, se vorbește, însă, de un „paradox al doctoratului actual”, în sensul că, deși numărul doctoranzilor, al doctorilor tineri, al programelor disciplinare și interdisciplinare de doctorat, al universităților acreditate să confere doctorate și al tipurilor de doctorate este în creștere continuă, se accentuează și controversile, ambiguitățile sau incertitudinile „academice” privind modul de organizare, obiectivele, modalitățile de finalizare specifice doctoratului, precum și cele referitoare la criteriile și modul de evaluare a Tezei de Doctorat.

Din astfel de rațiuni, În cadrul Proiectului POSDRU „Inovarea și dezvoltarea curriculei doctorale din perspectiva formării și evaluării competențelor de cercetare; corelații cu mecanisme de asigurare a calității” (Contract: POSDRU/1.5/21/G/36046), am întreprins o serie de demersuri de cercetare, atât în scopul unei „diagnoze” a modului de elaborare și evaluare a Tezelor de Doctorat, cât și în scop practic, în sensul conceperii și validării unor criterii de evaluare a Tezelor de doctorat.

Câteva concluzii ale cercetării

- Nu există diferențe majore și semnificative între modul de evaluare a tezei de doctorat în universitățile din spațiul european și cel extraeuropean, inclusiv din SUA; diferențele constau în modul mai analitic sau mai puțin analitic de evaluare, în numărul mai mare sau mai mic de criterii avute în vedere.

- În multe universități se aplică aceleași criterii de evaluare pentru teza de doctorat și pentru dizertație (uneori, teza de doctorat este numită disertație).

- Majoritatea universităților valorizează pozitiv criteriile de evaluare APA, pe care le folosesc, fie ad literam, fie le adaptează (modificările fiind neesențiale, sub aspectul conținutului, dar evidente în ceea ce privește ordinea, forma de adaptare la spiritul limbii respective, prin care sunt nuanțate semantic).

• Criteriile de evaluare sunt particularizate și în funcție de tipul cercetării; diferențe mai evidente apar cu referire la cercetările cantitative / calitative / empirice.

• **Evaluarea tezei de doctorat se face:**

- pe baza **Grilelor de evaluare**, care cuprind un număr destul de mare de itemi / coordonate ale tezei (referitoare la aspecte de conținut, formale, de tehnoredactare, de stil lingvistic); evaluarea pe baza grilei se face:

○ pe o scală cu 5 calificative:

- slab, mediocru, bine, excelent, inaplicabil / nu se evaluează, pe baza cărora membrii comisiei acordă note pentru fiecare item (*Universitatea din Pittsburgh, Pennsylvania, U.S.A., Kwangju National University of Education, Republic of Korea*)
- respins – 1, satisfăcător – 2, bine – 3, foarte bine – 4, excelent – 5 (*Universitatea din Jiväskylä, Finlanda*)

○ evaluarea pe o scală în 7 trepte (de la 1 - sărac / slab la 7 - remarcabil) a criteriilor de evaluare APA adaptate (*Universitatea din Michigan, USA*)

- pe baza unor calificative: laudatur, eximia cum laude aprobatur, magna cum laude aprobatur, um laude aprobatur, lubenter aprobatur, aprobatur, improbatur, cu specificarea criteriilor de calitate ce trebuie îndeplinite (*Școala din Finlanda*).

- pe baza unor criterii de evaluare, care, în majoritatea cazurilor, sunt cvasi identice cu secvențele structurii tezei, care apar și în Cuprins (*Universitatea din Sussex, Marea Britanie*).

**Evaluarea preliminară a criteriilor de evaluare a Tezelor de Doctorat,
selectate și sistematizate pe baza tuturor concluziilor demersurilor de
cercetare**

– Evaluarea fiecărui criteriu din Grila de evaluare a Tezei de Doctorat – cu **note de la 1 – 5**, în funcție de relevanța și importanța pe care fiecare membru din echipa de implementare a proiectului consideră că o are criteriul pentru asigurarea calității tezei.

– Evaluarea fiecărui criteriu din sinteza prezentată (universități străine) – cu **note de la 1 – 5**, în funcție de relevanța și importanța pe care fiecare membru din echipa de implementare a proiectului consideră că o are criteriul pentru asigurarea calității tezei.

– **Observație:** Dacă s-a acordat aceeași notă mai multor criterii, cum, de altfel, este firesc, s-a specificat și ordinea în care criteriul va fi inclus, în funcție de prioritatea lui în ansamblul evaluării (de exemplu: nota 5/1, nota 3/2 etc.).

GRILĂ DE EVALUARE A TEZEI DE DOCTORAT

(propunere pentru dezbaterea echipei de implementare a proiectului)

CATEGORII CRITERIALE, CRITERII ȘI INDICATORI	SCALA DE EVALUARE				
	1	2	3	4	5
LEGITIMITATEA ȘI OPORTUNITATEA TEMEI DE CERCETARE ȘI A FINALITĂȚII SALE					
<ul style="list-style-type: none"> • înțelegerea sistematică și comprehensivă a domeniului de studiu 					
<ul style="list-style-type: none"> • motivația obiectivă (interes științific, actualitatea și necesitatea abordării teoretico-metodologice și aplicative, contribuție la progresul cunoașterii prin cercetare originală, cu impact național sau internațional, popularizarea concluziilor valoroase ale cercetării personale prin publicații, cărți, studii teoretice și aplicative, comanda socială - motivarea utilității cercetării prin beneficiile pe care le obține populația țintă, în cazul unei cercetări realizate pe bază de proiect de cercetare etc.) 					
<ul style="list-style-type: none"> • motivația subiectivă a alegerii temei (experiența practică personală în domeniu, interes particular pentru problema cercetată etc.) 					
<ul style="list-style-type: none"> • prezentarea clară a problemei studiate, menționând importanța problemei cercetate din punct de vedere științific, economic, social etc., scopul cercetării (descriere, explicare, control, previziune etc.), beneficiarii cercetării etc. 					
<ul style="list-style-type: none"> • actualitatea, noutatea, relevanța temei abordate 					
<ul style="list-style-type: none"> • prezentarea, într-un stil clar și sobru, a ideilor, a punctelor de vedere personale, inclusiv critice, dar argumentate, în mod separat față de ideile preluate din unele surse bibliografice 					
<ul style="list-style-type: none"> • concluzii relevante din literatura studiată, din lucrări/cercetări anterioare legate de temă, cu menționarea corectă a autorilor, precum și puncte de vedere originale referitoare la acestea, păreri personale, pro sau contra, susținute cu argumente pertinente 					
<ul style="list-style-type: none"> • prezentarea succintă și relevantă a structurii tezei (numărul de capitole și conținutul concret, prezentat succint, tipul de cercetare, obiectivul principal, premise teoretice, populația-țintă și eșantionul, perioada de realizare, metodologia, relevanța cercetării) 					

<ul style="list-style-type: none"> • relevarea valorii teoretice și aplicative a cercetării personale din teza de doctorat 					
CADRUL TEORETIC AL LUCRĂRII					
<ul style="list-style-type: none"> • analiza critică și evaluarea pertinentă și obiectivă a concluziilor unor abordări alternative / complementare 					
<ul style="list-style-type: none"> • îmbinarea armonioasă și echilibrată a modelelor metodologice, teoretice și a celor practic-aplicative, a cercetărilor științifice mono și interdisciplinare 					
<ul style="list-style-type: none"> • îmbinarea, în elaborarea tezei de doctorat, a criteriilor de eficiență și competitivitate europene și internaționale cu cele specific naționale 					
<ul style="list-style-type: none"> • cunoașterea/investigarea/înțelegerea/explicarea/interpretarea/aprofundarea teoriilor clasice și moderne din psihologie și științele socio-umane, a proceselor și fenomenelor psihologice și psihosociale, a personalității, a tipologiilor umane 					
<ul style="list-style-type: none"> • delimitarea/cunoașterea/operarea corectă și definirea aparatului conceptual al științei, în general și al domeniului socio-uman, în particular, al celui de strictă de specialitate (mai ales a termenilor care au mai multe accepțiuni) și transferul acestora în contexte științifice noi 					
<ul style="list-style-type: none"> • valorificarea unor noțiuni și concluzii empirice, prin transformarea lor în unele cu caracter științific 					
<ul style="list-style-type: none"> • structurarea logică a informațiilor teoretice, organizarea și corelarea lor în capitole, subcapitole, paragrafe, în funcție de sensul științific, de gradul de generalitate și specificitate, de variabilele care vor face obiectul cercetării 					
DESIGNUL CERCETĂRII					
<ul style="list-style-type: none"> • elaborarea corectă a unui Proiect de cercetare (inclusiv prin parteneriat) 					
<ul style="list-style-type: none"> • clarificări privind cercetarea: <ul style="list-style-type: none"> • tipul cercetării: constatativă/ experimentală/ acțional-ameliorativă/ operațională, cantitativă/ calitativă/ mixtă/ psihologică/ pedagogică/ sociologică/ psihopedagogică etc., în funcție de care se concepe design-ul cercetării • variabilele avute în vedere • ipotezele • metodologia cercetării 					

<ul style="list-style-type: none"> • rezultate expectate etc 					
<ul style="list-style-type: none"> • calitatea design-ului cercetării: <ul style="list-style-type: none"> • corespundența cu exigențele științifice și metodologice • prezentarea, în ordine, a secvențelor cercetării (a obiectivelor, a ipotezelor, a lotului pentru cercetare, a metodologiei cercetării, a analizei cantitative a rezultatelor, a interpretării calitativ-psiologice a rezultatelor la probele aplicate, a concluziilor cercetării, a recomandărilor, a limitelor, a propunerilor pentru cercetări viitoare) 					
SCOPUL ȘI OBIECTIVELE CERCETĂRII					
<ul style="list-style-type: none"> • identificarea problemei (globalitatea, elementele-cheie, aspectul simptomatic al problemei, definirea problemei în contextul domeniului din care face parte și al cercetărilor existente, implicit prin titlul relevant și clar, cercetarea cauzelor și a impactului, identificarea variabilelor problemei cercetate, identificarea unor factori perturbatori sau de risc etc.) 					
<ul style="list-style-type: none"> • proiectarea scopului ce trebuie atins prin implementarea rezultatelor cercetării 					
<ul style="list-style-type: none"> • proiectarea / conceperea obiectivelor cu grade diferite de generalitate și operaționalitate (care trebuie să fie clar formulate, abordabile, realiste, specifice, măsurabile prin evaluarea unor indicatori cantitativi și calitativi, verificabile, realizabile într-o perioadă rezonabilă de timp etc.), clasificate în: <ul style="list-style-type: none"> • obiective de implementare – care vizează intervențiile pentru optimizarea situației grupului-țintă • obiective de impact – care vizează modificările așteptate în situația grupului-țintă, în urma cercetării 					
IPOTEZELE CERCETĂRII					
<ul style="list-style-type: none"> • formularea corectă și riguros științifică a ipotezelor cercetării 					
<ul style="list-style-type: none"> • exprimarea variabilelor corelate prin ipoteze în termeni cuantificabili, comparabili și ușor de prelucrat statistic 					
EȘANȚIONUL/LOTUL PENTRU CERCETARE					
<ul style="list-style-type: none"> • definirea clară a populației vizate prin cercetare 					
<ul style="list-style-type: none"> • prezentarea modului prin care s-au obținut lotul pentru cercetare (eșanționul experimental și cel de 					

control), modul și criteriile de selecție, tipul de eșantionare (criteriile, mărimea, structura, caracteristici, gradul de reprezentativitate pentru populația cercetării), modul de participare și atitudinile subiecților etc.					
METODOLOGIA CERCETĂRII					
• selecția metodelor pentru cercetare adecvate domeniului și specificului cercetării					
• modul de utilizare, aplicare, prelucrare, interpretare și corelare corectă și multilaterală a probelor și metodelor pentru cercetare					
• descrierea metodelor și instrumentelor utilizate, după unele criterii: <ul style="list-style-type: none"> • gradul de adecvare în funcție de specificul problemei cercetate • măsura în care sunt corect selectate pentru verificarea ipotezelor cercetării • modul facil / laborios de aplicare, costul, gradul de necesitate și relevanță al informațiilor ce se pot obține • condițiile experimentale în care sunt utilizate și aplicate (loc, timp, durată, mod individual/colectiv, în mediul natural/artificial, cu limită de timp/cu timp nelimitat, direct/ prin operator, limitele de încredere etc.) • modul în care sunt prelucrate rezultatele 					
• prezentarea clară a metodologiei, cu descrierea succintă, dar concludentă a fiecărei metode sau instrument folosit: <ul style="list-style-type: none"> • denumire / autor / sursă / anul apariției / variante / interval de vârstă pentru care se aplică / grad de validitate / probe concurente / limite etc. • structura (scale / dimensiuni / itemi / factori etc.) • scopul (ce evaluează) • modul de aplicare / prelucrare / prezentare a rezultatelor • prezentarea detaliată a probei/probelor originale, concepute în scopul cercetării 					
• gradul de corectitudine a realizării protocoalelor de evaluare					
ANALIZA CANTITATIVĂ, PRELUCRAREA ȘI EVALUAREA REZULTATELOR CERCETĂRII					
• analiza cantitativă/statistică, prelucrarea rezultatelor cercetării pe baza programelor statistice adecvate de					

calculator (EXCEL, SPSS) și pe baza indicatorilor statistici (frecvență, medie, median, abatere standard, eroare, dispersie, indici de corelație statistică, calcul de probabilitate, prag de semnificație etc.)					
• analiza comparativă, sinteza și generalizarea rezultatelor cercetării					
• evaluarea rezultatelor unei cercetări pe bază de proiect după o serie de criterii: conformitatea cu scopul și obiectivelor proiectate, pertinența, coerența, eficiența etc.)					
• prezentarea rezultatelor (în manieră descriptivă, prin analiză cantitativă sintetizată în tabele statistice, prin reprezentări grafice, diagrame de structură, histogramme, grafice etc.)					
• măsura în care schemele, tabelele, graficele, figurile și alte reprezentări grafice, numerotate în ordinea în care sunt explicate în text, sunt adecvate și intuitivizează ideile teoretice					
INTERPRETAREA CALITATIVĂ A REZULTATELOR CERCETĂRII					
• interpretarea calitativă, causală și fenomenologică a problemei cercetate și a rezultatelor cercetării (prin comparații între loturi, prin analiză de conținut, prin invocarea unor repere teoretice, prin raportarea la ipotezele cercetării etc.)					
• interpretarea multidisciplinară, inter și transdisciplinară a rezultatelor					
• analiza critică, obiectivă, pertinentă a rezultatelor cercetării și a unor posibile alternative					
• argumentarea și susținerea teoretică a rezultatelor prin informații pertinente și adecvate specificului problemei cercetate					
• pertinența, adecvarea și corectitudinea proiectării/conducerii, în sens formativ, a strategiilor/intervențiilor aplicative (intervenții educaționale, terapeutice, de consiliere, de dezvoltare personală etc.)					
• măsura în care rezultatele contribuie la aprofundarea cunoașterii, la clarificarea problemei studiate, la argumentarea unei alternative, la confirmarea sau la infirmarea unei ipoteze, la fundamentarea sau reconsiderarea unei teorii prin alte concluzii, la schimbarea unei atitudini, opinii, comportament etc.					
RELEVANȚA ȘI CONSISTENȚE CONCLUZIILOR					

<ul style="list-style-type: none"> • modul și posibilitatea de aplicare și implementare a rezultatelor cercetării (rezultatele trebuie să fie cunoscute, credibile, diseminate, înțelese, acceptate) 					
<ul style="list-style-type: none"> • gradul în care rezultatele pot determina, prin utilitatea lor, efectele proiectate prin obiective 					
<ul style="list-style-type: none"> • măsura în care se evidențiază unele atitudini pozitive și responsabile față de domeniul științific, dorința de continuare a cercetării și a propriei dezvoltări profesionale, atitudini corespunzătoare deontologiei profesiei 					
<ul style="list-style-type: none"> • măsura în care se evidențiază dorința de angajare în relații de parteneriate științifice (prin relaționare, comunicare, muncă în echipă interdisciplinară), în perspectiva continuării și aprofundării cercetării personale 					
<ul style="list-style-type: none"> • prezentarea, în forme diverse, a unor concluzii clare și a unor propuneri concrete pentru cercetări viitoare, care să fie ușor de verificat, de înțeles, de transformat în ipoteze pentru alți cercetători din domeniul propriu sau din domenii interdisciplinare, precum și ușor de înțeles și de utilizat de către beneficiari 					
<ul style="list-style-type: none"> • relevanța propunerilor și recomandărilor 					
ALTE RIGORI ALE TEZEI DE DOCTORAT					
<ul style="list-style-type: none"> • bibliografia să fie numerotată în ordine alfabetică și prezentată după rigorile științifice 					
<ul style="list-style-type: none"> • teza trebuie să cuprindă un număr rezonabil de anexe, cu informații adecvate și prezentate în mod clar și intuitiv; fiecare anexă trebuie să cuprindă legenda (explicații privind denumirea variabilelor reprezentate, valorile acestora, unitățile de măsură etc.) și să fie corelată cu labelul corespunzător cu datele cantitative (dacă anexa cuprinde reprezentări grafice) 					
<ul style="list-style-type: none"> • titlul trebuie să fie exprimat clar și să conțină 6 – 12 cuvinte semnificative pentru a surprinde și evidenția conținutul teoretic și esența cercetării 					
<ul style="list-style-type: none"> • 3 - 5 cuvinte-cheie – relevante și definitorii pentru problema studiată 					
<ul style="list-style-type: none"> • rezumatul, compus din 100 – 150 de cuvinte, trebuie să cuprindă ideile esențiale 					

BIBLIOGRAFIE

1. California State University (2005). *Psychology Thesis Guidelines*. <http://www.csulb.edu>.
2. George Mason University (2004). *Psychology Writing Guide*. <http://www.gmu.edu>.
3. Eco, U. (2006). *Cum se face o teză de licență*. Iași: Ed. Polirom.
4. Ecole Pratique des Hautes Etudes. *Ghid de redactare și de prezentare a Tezei de doctorat*.
5. Grünberg, L., Andreescu, L., Hâncean, M.G. (2009). *Tendențe actuale în educația doctorală*. București.
6. Mărgineanu, C. (1999) *Rigorile unei lucrări științifice*. Cluj-Napoca: Imprimeria „Atlas-Clusium”.
7. Radu, I. (2008). *Cum se scrie un text științific*. Iași: Ed. Polirom.
8. Universitatea Babes-Bolyai, Catedra de psihologie (2004). *Ghid de redactare a tezei de licență și masterat*. www.psihologie.ro
9. Universitatea din București/Facultatea de Psihologie și Științele Educației/Specializarea Psihologie. (2006). *Ghid de realizare a tezei de licență și a disertației de masterat*
10. Villanova University (2004). *A Guide to the Writing of the Master's Thesis*. <http://www.gradartsci.villanova.edu>
11. Wayne State University (2004). *Format guidelines for preparing theses and dissertations*. <http://www.gradschool.wayne.edu>.
12. <http://www.wjh.harvard.edu/psych/ug/Thesis/VI.Allport.htm>, Allport, Gordon W., 2005.
13. <http://www.cnaa.acad.md>. *Ghidul privind perfectarea tezelor de doctorat și a autoreferatelor*.
14. <http://www.fpse.ro>. *Ghid de realizare a tezei de licență și a disertației de masterat*.
15. http://www.wesleyan.edu/css/main/thesis_guide.html. Wesleyan University, Thesis guidelines, (2004).